

СВОБОДА И ОТГОВОРНОСТ НА УЧИТЕЛЯ И УЧЕНИЦИТЕ ПРИ РАБОТА В МАЛКИ ГРУПИ (ЕДИН НЕТРАДИЦИОНЕН УРОК)

Розалина Димитрова
СУ „Пейо Кр. Яворов“ – Варна

Резюме. В съвременното училище при изучаването на чужд език все по-често се използва работата на учениците в малки групи. Ако се оценяват усилията, които учениците влагат при работата в група за постигане на общия резултат, то мотивацията на всички е значително по-висока.

Работата в малки групи в часовете по руски език създава много добра възможност за общуване, способства за развитието на речевата дейност на учениците, което е особено важно при изучаването всеки чужд език. Такава работа развива комуникативните умения учениците, формира техните личностни качества, помага им да осъзнаят своята социална роля в обществото. Променя се и ролята на учителя. Той само насочва работата, частично помага, коригира, подкрепя творческото търсене.

Ключови думи: малка група (4 – 6 човека); нетрадиционен урок; мотивация; междуличностно общуване; сътрудничество

„Моите ученици ще научават новото не от мен; те ще откриват това ново сами. Моята главна задача е да им помогна да открият себе си, да развият собствените си идеи“

Йохан Хенрих Песталоци (1746 – 1827)

Новото време, новите условия, в които живеем и работим, способстват и за появата на нови технологии в преподаването на чужд език и отказването от вече остарелите. Днес новите методики все по-често се противопоставят на традиционното обучение по чужд език. Понятието „традиционен“ се асоциира преди всичко със заучаване на правилата и изпълняване на езикови упражнения, т.е. „с разговори **за** езика вместо **на** езика“.

В съвременното училище при изучаването на чужд език все по-често се използва работата на учениците в малки групи.

Това са технологии с висока степен на надеждност и стабилност. В основата на такова обучение е сътрудничеството, а не съревнованието.

Работата в малки групи (4 – 6 ученици) открива нови възможности в часа по чужд език. Работейки в състава на групата, децата на собствен опит се убеждават в ползата от:

- съвместно планиране;
- разпределение на задълженията;
- взаимно общуване.

Ако се оценяват усилията, които учениците влагат при работата в група за постигане на общия резултат, то мотивацията на всички е значително по-висока.

За да бъде качествена работата в малка група е необходимо да се спазват някои основни условия:

- осигурява се индивидуална работа на всеки член от групата и на групата, като цяло;
- създава се позитивна взаимозависимост между участниците в групата;
- в хода на груповата работа учениците си създават навици за междуличностно общуване и сътрудничество.

Провеждането на един такъв урок изисква от учителя много добра предварителна подготовка. Учителят трябва внимателно да подбере допълнителна информация извън рамките на учебника, но същевременно да е съобразена с учебната програма. Оценката трябва да е словесна, а не цифрова. Така се намаляват психологическото напрежение и дискомфорта у учениците. Цифровата оценка при работа в група е относителна. А и възможно ли е и необходимо ли е всички упражнения да се оценяват цифрово? Опитът ни показва, че децата просто трябва да бъдат поощрявани!

При съвместната работа в група учениците получават известна свобода:

- избор на самостоятелни решения за изпълнение на поставената задача;
- създават един „свой“ фонд информация, в който всеки внася своя дял, а в процеса на общата работа, всички ползват тази информация;
- разпределение на ролите в групата;
- корекция и самооценка на своята работа;

Когато натрупат определен опит за работа в екип, учениците сами коригират съвместния отговор във вид на тезис. Могат вече и сами да оценяват своята работа. Всички членове на групата са вискателни към себе си и към другите (което обаче може да създаде и определено напрежение, даже да се стигне и до открита враждебност), никога не оставят недовършена своята работа (те определено очакват крайния резултат), обективно оценяват своите успехи и неуспехи, съзнателно се подчиняват на определена дисциплина.

Груповите форми на работа освен своите положителни страни, като подобряване на психологическия климат в класа, промяната във взаимоотношенията между учител и ученик и между самите ученици, способстват за свободна

работа и отговорност както у учителя, така и у всеки член на групата поотделно и в групата, като цяло. Нетрадиционната роля на учителя в такъв час е преди всичко в неговата свобода и отговорност да формира групите в класа, в правилния избор на упражнения, в крайната оценка на работата на всяка група.

Именно работата в малки групи в часовете по руски език създава много добра възможност за общуване, способства за развитието на речевата дейност на учениците, което е особено важно при изучаването всеки чужд език. Такава работа развива комуникативните умения учениците, формира техните личностни качества, помага им да осъзнаят своята социална роля в обществото. Променя се и ролята на учителя. Той само насочва работата, частично помага, коригира, подкрепя творческото търсене.

Учениците, послушни и спокойни в обикновения час, в малката група, стават съвсем други. Дресьорите наричат този феномен „синдром на новия басейн“. Дресираните делфини, след като попаднат в нов басейн, „забравят“ изработените с голям труд навици. Затова е необходима старателна подготовка на сценария за групова работа на учениците. Учителят вече е в ролята на „сценарист“, „режисьор“, „актьор“. Успехът в груповата работа на учениците зависи преди всичко от майсторството на учителя, от неговото умение да разпредели вниманието си по такъв начин, че всяка група и всеки неин участник поотделно да усещат грижата на учителя, неговата загриженост за техния успех, за нормалните междуличностни отношения. Компенсация за всичко това е, че даже ученик с малки възможности работи в часа и честно получава своите оценки, а това вече е голяма педагогическа победа.

Как изглежда един такъв час? Разбира се, малко неестествено. По време на часа учениците се движат в стаята, учителят също участва в това движение. При изпълнение на поставените задачи те разговарят, разменят мнения, разсъждават, спорят, но така, че да не пречат на другите, търсят непознати думи в речниците, нещо пишат в своите тетрадки. Съвместният отговор учениците съставят във вид на тезис. И всичко това без страх! Но съществува и такъв момент, който може да създаде напрежение в класа по време на груповата работа – членовете могат да се разсърдят един на друг, даже да проявят и истинска враждебност. Такива чувства са разрушителни за ефективната работа на цялата група и подобни ситуации трябва да се овладяват. На първо време, учителят сам определя състава, обяснява целите, задачите и начините за изпълнение на груповата задача. Отговорността на учениците в групата е преди всичко в това, че всички нейни членове трябва да бъдат взискателни към себе си и към другите, никога да не оставят работата недовършена, обективно да оценяват своите успехи и неуспехи, съзнателно да се подчиняват на общата дисциплина.

Учителят е участник и главен организатор на работата в часа, той трябва правилно да подбере и използва такива форми на работа, които да съответстват на реалните цели и задачи на учебно-възпитателния процес, на неговите конкретни условия. Той създава различни ситуации.

Удачен пример за работа в малки групи:

Тема: „Ние изследваме нашето училище“ (Кой работи в нашето училище, опознаване на училището отвътре; училището отвън). Всяка група получава свой маршрут.

I етап за работа

– Първата група обследва първия етаж на училището, описва колко класни стаи има на етаж, кабинети, кои класове учат там.

– Втората група обследва втория етаж.

– Третата група – библиотеката.

– Четвъртата група – двора, спортната площадка.

Условия – време за работа 20 минути, да се движат безшумно, да не надничат в класните стаи.

II етап за работа – да съберат информацията в клас, записват се нови, непознати думи.

Членовете на групата разказват как са работили заедно, кой какво е правил, правилно ли са си разпределили работата. В задачите им влиза да разберат кой как се казва, с какво се занимава този човек, да поздравят учтиво, влизайки в кабинета на директора, на техническия секретар или в библиотеката, да кажат „благодаря“, „довиждане“ и т.н. Тук е много важно да се покаже на децата не само полученият резултат, но какво се е случвало с тях по време

на груповото обследване на училището. Има различни методи за контролна знанията и ако те се направят „без оценка“, веднага се премахват психологическото напрежение и дискомфортът у учениците. Но може да се появи риск – учителят да си навлече гнева на част от родителите. Оценката на знанията на отделния ученик в групата зависи от нивото на знанията в групата и по такъв начин оценката е относителна.

Възникват въпросите: какво оценяваме – процеса или крайния резултат, и каква е технологията на оценяване, т.е. всички ли упражнения могат да се оценяват с цифрова оценка, имайки предвид, че оценката невинаги е показател за знания. Опитът ни показва, че творческият подход към общата работа, неравнодушието към общите цели на групата трябва да се поощряват.

В организацията на груповата работа има немалко проблеми: трудности при сформирание на групите (честа проява на негативизъм от страна на подрастващите), невинаги учениците са готови или способни да водят дискусия на руски език, да обсъждат организационни въпроси, да излагат хода на мислите си. Неизбежни са, разбира се, и езиковите грешки. Трудно се подбират и подходящи упражнения за такава форма за работа.

В настоящия момент учителите не използват активно груповите форми на работа, защото организацията е сложна и самата груповата работа не отговаря нито на традиционната организация за обучение, нито на традиционните форми за оценяване и поощрение. Груповите постижения в учебния процес се игнорират или на тях се гледа с недоверие. Изброените ограничения не могат напълно да обяснят защо груповата работа в образователния процес е с толкова нисък „имидж“.

Въпреки изброените трудности считаме, че работата в малки групи в часовете по руски език е достатъчно перспективна, тъй като у учениците се създават навици за междуличностно общуване и сътрудничество.

ЛИТЕРАТУРА

- Гальскова, Н. Д., 2000. *Современная методика обучения иностранным языкам*. Москва: АРКТИ
- Коряковцева, Н. И., 2002. *Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык*. Москва: АРКТИ
- Обучение для будущего, 2004. *Обучение для будущего* – Учебное пособие под редакцией Е. Н. Ястребцевой и Я. С. Быховского, Москва: Издательско-торговый дом „Русская Редакция“.
- Полат, Е. С., 2000. *Новые педагогические и информационные технологии в системе образования*. Москва: Академия

REFERENCES

- Galskova, N. D., 2000. *Sovernennaja metodika obuchenija inostrannim jazikam*. Moscow: ARKTI
- Korjakovceva, N. I., 2002. *Sovremennaja metodika organizacii samostojatelnoj raboti izuchajushih inostrannj jazik*. Moscow: ARKTI
- Obuchenie dlja budushego, 2004. *Obuchenie dlja budushego – Uchebnoe posobie pod redakciej E. N. Jastrebevoj i Ja. S. Bihovskogo*, Moscow: Izdatelsko-torgovij dom, „Russkaja Redakcija“
- Polat, E. S., 2000. *Novie pedagogicheskie i informacionnie tehnologii v sisteme obrazovanija* Moscow: Academia

TEACHER AND STUDENT FREEDOM AND RESPONSIBILITY WHEN WORKING IN SMALL GROUPS

Abstract. In modern school, when learning a foreign language, an approach which is used more and more often is students work in small groups. If we estimate the efforts which students put in working in a group in order to achieve a common result, then all the students' motivation is considerably higher.

Working in small groups during Russian language classes creates a very good opportunity for communication, enables the development of students' speaking ability which is very important in learning foreign language. Working in small groups develops students' communication skills, creates their personal qualities, helps them realize their social role in society. The teacher's role changes, too. The teacher only directs the work, partly helps, corrects and supports the creative searching.

Keywords: small group (4 – 6 people); unconventional lesson; motivation; interpersonal communication; cooperation.

✉ **Rozalina Dimitrova**

Russian Language Senior Teacher

P. Kr. Javorov Secondary School Varna, Bulfaria

E-mail: Rozalina.iv.dimitrova@abv.bg